

Középkori kard Lövéte határából

Székelyföldről számos középkori kardlelet ismeretes. A Kovászna megyei kardleleteket legutóbb Bordi Zsigmond Lóránd vette számba.¹ Hasonló kardleletek Hargita megye területéről is ismertek. A gyergyószentmiklósi Tarisznyás Márton Múzeumban egy kétkezes kardot (pallost) őriznek, amelyet a XV. századra kelteznek, a székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum tulajdonában pedig egy XIV. századra keltezett kard van, amelyet a Rika erdőben találtak.²

Nemrég a Hargita megyei Lövéte földje egy további karddal gyarapította a székelyföldi kardleletek számát. A kardot Demeter Vencel lövétei lakos találta meg 2009 októberében a község határához tartozó Vargyas völgyében, a Ponknak nevezet határ részen fekvő kaszálóján. A lelőhelyről, amely mintegy 660–700 m tengerszint feletti magasságon fekszik, azt kell tudni, hogy Lövéte külterületének részét képezi. Környékét régen, leszámítva a Vargyas-patak árterét, összefüggő, lombos erdők borították, elsősorban kocsányos tölgy, amelyek ma foltokban található a környéken. Az évszázadokon át tartó erdőirtás következtében már a XVI–XVII. században összefüggő füves területek, kaszálók alakultak itt ki (a lövéteiek tanyái, az ún. *szállások*), amelyeknek természetes módon fejlődő növényzete főleg takarmányként hasznosult és hasznosul ma is.

Demeter Vencel egy árok ásása közben talált a kardra a kaszálón lévő hétvégi házától mintegy 10 méterre észak irányban,

csupán

„egy ásonyomnyi” mélységre a földben. A görbült pengéjű kard a napvilágra kerülésekor jól látható sérüléseket szenvedett, ugyanis két helyen is megtört. A vastag korróziós réteg borította a kardot a megtalálóját átadta e sorok írójának, aki azt beszállította Székelyudvarhelyre. A megtaláló egyéb mellékletéről nem tudott felvilágosítást adni, a rossz idő beállta pedig 2010 tavaszára halasztotta a terepre való kiszállást.

A kardot a szakemberek először 2009 novemberében szemrevételezték a Hargita Megyei Hagyományör-

zési Forrásközpont által szervezett Magyar Tudomány Napja keretében zajló régészeti tudományos tanácskozás alkalmával. Benkő Elek régész, a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézetének munkatársa mértéket is vett róla.

A kard, amelynek a keresztvasa és a markolatgombja is hiányzik, ezután a székelykeresztúri Molnár István Múzeumba került, ahol Domokos Levente konzervátor megtisztította és restaurálta, pontosabban konzerválta. A tisztítást szemcse-szóróval, marokcsiszolóval és fogászati véssővel végezte. Tisztítás után a kardot 30–35 Celsius-fokra melege felületét egyes oldattal.

Száradás után a kard felületét gyökérkefével átdörzsölte, ezt követően ismét 30–35 fokra melegítve, további két védőréteget vitt fel rá (szilikonolajat és szilikonzsírt), majd savmentes papírba csomagolta és visszajuttatta Székelyudvarhelyre.

A kard kiegyenesítésére azért nem tett kísérletet, mivel ez kivitelezhetetlen volt anyagi szerkezetének roncsolása nélkül. Tehát olyan károsodást szenvedett volna, ami a későbbiekben megnehezítette, esetleg lehetetlenné tette volna a készítés technikájának rekonstrukcióját, illetve a kormeghatározást.

A kard jó állapotban maradt fenn, csak a hegyéből hiányzik néhány milliméteres darab, és élén jelentkezik helyenként csorbulás. A fegyver teljes

hossza 119 cm, ebből a hegye felé fokozatosan keskenyedő kétélű penge 100 centimétert tesz ki, míg a markolat 19 cm, tömege 0,882 kg [!]. A markolat tövével a penge szélessége 5,8 cm, a felső törésnél 5 cm, míg az alsó törésnél 4,5 cm. A 0,4 cm vastag pengén mintegy 60 cm hosszúságban egy 1,2 cm széles, a kard hegye felé eltűnő árkolás („vércsatorna”) fut végig. A kard markolatának szélessége a vállnál 3,2 cm, ahonnan a vége felé fokozatosan elkeskenyedik, míg el nem éri a 0,5 cm szélességet.

Mivel a kezet védő keresztvas és a ki- egyensúlyozás- markolat a t - g o m b , vagy- is a legfontosabb kormeghatározó elemek hiányoznak, így a kétkezes [?], sújtásra és vágásra egyaránt alkalmas kardot nehéz keltezni. Az analógiák, párhuzamok felkutatása folyamatban van. A kard pengéjének kialakítása, az árkolás hossza, másfél vagy kétkezes markolata arra enged következtetni, hogy a XV. századból származik, talán a század elejéről. A végső szót azonban ebben a kérdésben csak az alaposabb készítéstechnikai vizsgálatok nyomán, a párhuzamok szélesebb ismeretében lehet majd kimondani.

Mihály János

1. Bordi Zsigmond Lóránd: *Középkori kardok a Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményében*. In: Acta Siculica, 2008. 241–265.

2. Nagy István: *Restaurált és tisztított fegyverek. Kiállítás-katalógus*. Csíkszereda, 2007.